

Posudek vedoucího diplomové práce
Marek Majtán-Černák: Silní a slabí podle Římanům 14–15

Předloženo na UK ETF katedře Nového zákona na jaře r. 2017

Vedoucí práce: Jan Roskovec, Th.D.

1. K formě

Práce je přiměřeného rozsahu (60 stran včetně seznamu literatury, který si vystačí s necelými dvěma stranami), formální náležitosti obsahuje a požadavky splňuje. Patových poznámek využívá téměř výlučně k odkazům na literaturu, výjimkou potvrzující pravidlo jsou pozn. 13, 17, 51, 59, 84, 87 a 119, v nichž autor zaznamenává své postřehy „na okraj“ hlavního výkladu nebo odkazuje na jiná místa v práci. V uvádění bibliografických údajů je poněkud nedůsledný: používá zkrácenou formu údajů, ale krátí zbytečně málo (stačí příjmení autora a název zkrácený do jedno- až dvouslovné podoby, v exegetické práci je možno komentáře k vykládanému textu uvádět pouze příjmeními autorů), jména autorů slovníkových hesel uvádí odlišně od ostatních prací (např. sr. pozn. 12 a 14 na str. 8). Při opakovaných odkazech na stejnou práci používá někdy nesprávné výrazy (např. v pozn. 23 na str. 12 „taktiež“, správně zřejmě „tamtiež“; jak se liší „taktiež“ od „takisto“ v poznámkách na tr. 14, správně zřejmě opět „tamtiež“ – *ibidem*).

Práce je psána slovensky, takže její jazykovou stránku mohou posoudit jen velmi omezeně. Myšlenky jsou většinou vyjádřeny srozumitelně, autor se však občas odchyluje od věcného, neutrálního stylu výkladu k formulacím znějícím „kazatelsky“ v 1. os. pl. (např. na str. 16: „Pavlovi nejde o to, aby sme si nerobili žiadny úsudok...“). Spíše výjimečně se objevují kolokvialismy (str. 53: „akurát“) nebo neobratné či obtížně srozumitelné formulace (str. 31: „vykonal zástupnú smrť“, str. 32: „v odkazujúcej paralele 1Kor 8“, str. 33: „eschatologický stav očakávania“).

Termíny a fráze citované z vykládaného biblického textu by bylo dobré důsledně označit – nejlépe kurzivou, alespoň uvozovkami, v každém případě důsledně – a nesměšovat slovenštinu s řečtinou, jako např. na str. 47: „obsah Písma a SZ [v čem se to dvojí liší? JR] nás má (i Pavla) διδασκαλία (sic!)“. Doporučuji neužívat rovnítko (=) v souvislém textu (jako na str. 23). Nadpisy vnitřních oddílů v exegetické části začínají zkratkou „V.“ následovanou odkazem na biblické verše v závorce – to je dosti neobvyklý a nepříliš přehledný způsob. V některých případech

Jan Roskovec, Th.D.

tel.: +420 221 988 411, fax: +420 221 988 215

e-mail: ros_kovec@etf.cuni.cz

Černá 9 (p.o. box 529), 115 55 Praha 1

www.etf.cuni.cz

(např. na str 19) by přehlednosti výkladu prospělo členění do kratších odstavců. Překlepů je v textu málo, vyznačil jsem je do rukopisu.

2. K obsahu a metodě

Cíl má předložená práce prostý a srozumitelný: vyložit oddíl Ř 14,1 – 15,13, v němž se Pavel zabývá problémem odlišného chápání zbožnosti mezi skupinami, souhrnně označovaných jako „slabí“ (Ř 14,1: ἀσθενοῦν τῇ πίστει, 15,1: ἀδύνατοι) a „silní“ (15,1: δυνατοί). S touto nejrozsáhlejší Pavlovou parenezi je spojena řada otázek směřujících k rekonstrukci přesnějšího obrazu těchto skupin – a z ní vycházejícímu plastičtějšímu, konkrétnějšímu pochopení Pavlovy argumentace. Z Pavlova výkladu totiž není bezprostředně jasné, do jaké míry jeho pareneze směřuje do aktuální situace v Římě (kterou Pavel mohl znát pouze zprostředkovaně) a jaké konkrétní náboženské postoje vlastně uvedené skupiny zastávají, kdo tyto skupiny vlastně tvoří.

Záměr práce se srozumitelným způsobem odráží i v jejím uspořádání. Po stručném Úvodu (str. 1), který problém formuluje ve čtyřech otázkách, následuje autorův pracovní překlad celého oddílu (kap. 1, str. 2–4), a jeho krátká synchronní analýza rozvržená do dvou kapitol, podávajících přehled motivů a termínů, které autor považuje za důležité (kap. 2, str. 5), a vysvětlující autorem navržené strukturální členění oddílu (kap. 3, str. 6–7). K zodpovězení položených otázek se autor snaží dojít souvislým výkladem oddílu, který tvoří hlavní část práce (kap. 4, str. 8–56) a je rozčleněn do 14 pododdílů uvedených v kapitole 3. Na konci těchto pododdílů autor vždy svůj výklad shrne do odstavce označeného „facit“. Ve stručném závěru (kap. 5, str. 57–58) pak autor shrnuje své odpovědi, žel však ve struktuře, která přímo nekoresponduje s tím, jak problém popsal v úvodu: nabízelo by se postupovat podle oněch čtyř otázek a ke každé zformulovat odpověď, která by shrnovala také hlavní argumenty z předchozího výkladu.

V exegesi předložené ve 4. kapitole autor konzultuje tři hlavní novější komentáře v angličtině (Dunn, Jewett, Fitzmyer), občas přihlíží také k výkladu Calvinově. Na několika místech cituje také z rukopisu přednášky G. Theissena, anticipující obsah mezitím vydané práce *Der Römerbrief: Rechenschaft eines Reformators* (Göttingen, 2016). Sám se za pomoci biblických výkladových slovníků (a konkordance) soustřeďuje především na průzkum jednotlivých pojmů a termínů, které Pavel užívá. Pojmová analýza svádí k mechaničnosti, již se autor skutečně často neubrání a jeho výklad je tím zaváděn do slepých uliček.

Ilustrovat to lze např. na výkladu Ř 15,1 předloženém na str. 44. Označení „slabých“ termínem ἀδύνατοι, které tu Pavel užívá místo dřívějšího ἀσθενοῦντες, přivádí autora k Ř 8,3 a odtud vykládá Pavlovu instrukci, aby „silní snášeli slabosti těch, kdo silní nejsou“, takto: „To, co pre slabost zákona vykonal Kristus (odsúdil hriech v tele 8,3), tak v 15,1 mají vykonat ‚silní‘ vo viere pre ‚slabých‘...“ Pavel, pravda, v následujícím výkladu argumentuje Kristovým příkladem (Ř 15,3.7), avšak je nutno věnovat pozornost tomu, v čem přesně spočívá analogie, kterou svým římským čtenářům staví před oči (tj. v čem spočívá ono καθώς verše 7). To Pavel jasně říká ve v. 3 („neměl zalíbení sám v sobě“, naopak snášel potupu, ačkoli si ji nijak nezasloužil) a ve v. 8 („stal se služebníkem obřízky“) – tedy připomíná, že cesta, kterou šel „spasitel“, byla cesta sebezapíravého ponížení. Podle Pavla křesťané mohou a mají Krista imitovat v jeho způsobech, apoštol však rozhodně nenaznačuje, že by měli nějak napodobovat jeho dílo, o němž mluví v Ř 8,3. Při výkladu Ř 15,1 je spíše než jednotlivých pojmů záhodno si všimnout kontrastní dvojice ἀδύνατοι–δυνατοί, která už sama o sobě podává vysvětlení či implicitní argument, proč Pavel ve svém výkladu klade větší nárok na „silné“ – jejichž názor přitom považuje za správný a sám se s ním ztotožňuje! – a nikoli na „slabé“: „silní“ jsou silní, a tedy schopní. Tento výklad přitom autor v pokračování práce zaznamenává (pozn. 100 na str. 45, facit na str. 46), neuvažuje o něm však jako o výchozím, což by podle mého názoru bylo pro výklad mnohem produktivnější.

Ve výkladu téhož verše si autor všímá, že tu Pavel „silným“ (k nimž se sám počítá) ohleduplný vztah ke „slabým“ doporučuje metaforou *dľuhu* (ὀφείλομεν δέ...). V tomto případě však obsah metafory vykládá velmi stručně a téměř tautologicky: „ak je niekto dlžný niekomu, tak je mu to povinný splácat“ – a z jiného místa, kde Pavel tuto metaforu užil (Ř 13,8), pak dodává, že podle Pavla „ideální stav“ je být bez dľuhu (to jistě nejen podle Pavla). Už si však nepoloží otázku, v čem Pavel mohl vidět vznik „zadluženosti“, kterou tu tak samozřejmě argumentuje. Logická odpověď by se nabízela z pokračování argumentace ve vv. 3–7, kde Pavel poukazuje na Kristův příklad: ten zřejmě chápe jako skutečnost, která věřící „zadlužuje“ vůči druhým. Tímto směrem ostatně ukazuje i zmíněný verš Ř 13,8.

Autor se ovšem také snaží sledovat myšlenkový postup Pavlovy argumentace, exegetické přesvědčivosti práce by však bylo prospělo, kdyby v ní tento aspekt měl výraznější podíl. Kapitola 3, která v této věci autorův názor předurčuje, je velmi stručná a předložené členění nijak podrobněji nezdůvodňuje. Bývalo by například mohlo pomoci, kdyby se zde autor byl pokusil o stručnou parafrázi Pavlova argumentu. Kladně hodnotím, že si autor všímá souvislostí s šir-

ším kontextem Pavlova myšlení, zejména jeho výroku v Ř 12,3 o různé „míře víry“ (ἐκάστω ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισην μέτρον πίστεως), kterou Bůh věřícím udělil. Tento výrok pomůže pochopit výpovědi o víře v našem oddíle – pojem „slabých ve víře“ (14,1; 15,1) i výzvu k zachování víry v soukromí před Bohem (14,22).

Při výkladu, v němž postupuje po jednotlivých verších, autor vede průběžně rozhovor s uvedenými třemi velkými komentáři k Ř a zaznamenává při tom, v čem a proč se k některému z nich přiklání, v některých případech se pouští i do polemiky. Tak výrazně např. v otázce, co si konkrétně představit pod „rozlišování dnů“, jež Pavel uvádí dosti nespécifickým způsobem ve v. 14,5 (ὁς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν). Zde se autor (na str. 17–20) proti všem třem komentářům, které sleduje, rozhoduje s Calvinem pro „užší“ výklad ve smyslu židovských svátků či postních dní.

K některým jednotlivostem předloženého výkladu je možno mít výhrady, především pro nedostatečně jasné vysvětlení či zdůvodnění. Upozornil jsem na ně poznámkami v rukopisu práce, zde zmíním dvě.

Ve výkladu verši 14,4 autor vychází z chybného překladu spojení ἀλλότριον οἰκέτην. V pracovním překladu (kap. 1 na str. 2) překládá „iného služobníka“, a ve výkladu na str. 14 kolísá (v rámci jediného odstavce) mezi překlady „iný příslušník domácnosti“ (tak znovu na str. 15) a „člen inej domácnosti“ (tak znovu na str. 39). Adjektivum ἀλλότριος však neznamená „jiný“, nýbrž „patřící jinému“ (opositum k ἴδιος). Pavel tu zjevně nezavádí představu vícero domácností, nýbrž zobrazuje církevní společenství svých čtenářů jako jednu domácnost jednoho Pána a připomíná jim, že „příslušníci domácnosti“ (οἰκέται) nejsou podřízeni jedni druhým, nýbrž „patří jinému“, totiž Pánu domu, tedy Kristu (14,9). Správný překlad tak umožní vidět přímou souvislost tohoto obrazu s celkovým smyslem prvního argumentu, o něž Pavel opírá svou výzvu římským křesťanům, aby upustili od vzájemného souzení a pohrdání: jsou společně podřízeni Pánu, který bude soudit je (14,4–13).

Pavel na dvou místech v probíraném oddílu varuje, že necitlivé jednání (patrně) „silných“ může mít zhoubné či zkázonosné následky (14,15: μὴ ... ἐκεῖνον ἀπόλλυε; 14,20: μὴ ... κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ). Autor to bez bližšího vysvětlení interpretuje tak, že „může nastat smrt“ (str. 41, 45) či že „slabého“ vynucený ústupek „může až zabít“ (str. 58). Zůstává zcela nejasné, jakou smrt má na mysli, v jakém smyslu může být podle Pavla postoj „silných“ vražedný.

3. Hodnocení

Práce podává solidní přehled výkladu zvoleného oddílu na základě uvedeného výběru sekundární literatury, žádné objevy neslibuje, a ani je nepřináší. Závěry jsou solidní, přesvědčivé, ačkoli ne vždy je zcela jasná argumentační cesta, kterou k nim autor dospěl. Autor práci prokázal dostatečnou schopnost samostatné vykladačské práce s biblickým textem i rozhovoru s cizojazyčnou odbornou literaturou, byť v poměrně omezeném výběru. Splnil tím nároky kladené na diplomovou práci.

Práci proto *doporučuji k obhajobě* a navrhuji hodnotit ji jako odpovídající standardu, tedy jako *dobrou (C)*. Pro rozhovor při obhajobě dávám následující podněty:

1. Shrňte výsledky svého zkoumání v provázanosti s otázkami v Úvodu.
2. Upřesněte smysl Pavlova rozlišení mezi „souzením“ (κρίνω) a „pohrdáním“ (ἐξουθενέω).
3. Vysvětlete, v čem podle Pavla spočívala „záhuba“, před níž varuje ve vv. 14,15.20.
4. Upřesněte odpověď na otázku po vztahu „zachovávání dní“ a „slabosti ve víře“ ohledně jídla (str. 17). Připisuje Pavel „rozlišování dnů“ (14,5) též skupině římských křesťanů jako „jedení (pouze) zeleniny“ (14,2)? Uveďte důvody, které mluví proti možnosti, že kalendářní observance je charakteristikou jiné skupiny než observance dietní.

V Nymburce 4. 6. 2017

Jan Roskovec